

26.1.2016

Sosiaali- ja terveysministeriölle
Valtiovarainministeriölle

Viite: lausuntopyyntö 19.11.2015

Lausunto aluehallinnon uudistamisesta

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y. kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto aluehallinnon uudistamisesta. Tällä lausunnolla tuomme esiin maaseudun elinkeinonharjoittajien ja asukkaiden näkemyksiä alueellisen itsehallinnon uudesta rakenteesta ja tehtäväjaosta. Sote-uudistuksesta ja muista vireillä olevista reformeista lausumme myöhemmin erikseen. Lausunnon liitteenä ovat MTK:n johtokunnan päättämät linjaukset aluehallintouudistuksesta sekä kaaviokuva näkemyksemme mukaisesta uudesta hallintorakenteesta.

Alkutuotannolle tärkeät peruseriaatteet ja lähtökohdat hallinnon uudistamisessa

MTK:n mielestä läheisyysperiaate ja asiakaslähtöisyys sekä demokraattisesti toimivan päätöksenteon kehittäminen on otettava aluehallinnon uudistamisen johtaviksi periaatteiksi. Viranomaispäätökset on pääsääntöisesti ohjattava tehtäväksi kuntien ja maakunnallisten itsehallintoalueiden toimesta. Läheisyysperiaatteen mukaisesti aluehallinnon päätökset on tehtävä mahdollisimman lähellä päätösten kohteena olevia ihmisiä ja yrityksiä. Maakunnallisen itsehallinnon palvelupisteiden on katettava koko maakunnan alue tasapuolisesti.

MTK pitää pääministeri Sipilän hallituksen hanketta aluehallinnon rakenteitten uudistamiseksi hyvin tärkeänä myös alueellisen tasa-arvon ja demokraattisen päätöksenteon kannalta. Itsehallintoalueet on organisoitava siten, että hallinnon kansanvaltainen ohjaaminen on myös käytännön tasolla mahdollista. Alueellinen edustavuus päätöksentekokoelimityksessä on varmistettava. On myös hyväksyttävä itsehallintoalueitten omaleimaisuus ja erilaiset tavat järjestää vastuullaan olevat tehtävät, mutta se ei voi tarkoittaa erivapauksia tai erioikeuksia itsehallintoalueen sisällä tai niiden välillä. Maakuntien hallinnollisen päätöksenteon on pohjaututtava demokratiaan, jossa jokaisella maakunnan asukkaalla on yhtä suuri mahdollisuus vaikuttaa kotimaakuntansa asioihin. **Vain joillekin itsehallintoalueen kunnista myönnettyihin erityisoikeuksiin on syytä suhtautua kielteisesti.** Suuremmat tulot eivät voi tuoda suurempaa valtaa demokraattisesti hallitussa maassa. MTK myös muistuttaa siitä, että kuntien välinen bruttokansantuotevertailu ei sovi hallinnon uudistamisen perustaksi. Kansantuote ei ole syntynyt aluehallinnon tai kunnallishallinnon toimesta, vaan hallintorajoista riippumatta yrityksissä.

Aluehallinnon rakenne ja toimintatavat tulee olla kaikille lähtökohtaisesti samanlaiset.

Maakunnallisen itsehallinnon on kuitenkin oltava myös joustava siten, että itsehallintoalue voi myöhemmin järjestää toimintaansa laissa hyväksytyin tavoin. MTK:n käsityksen mukaan maakunnallisten itsehallintoalueiden yleishallinnollinen ohjaus ei voi olla samalla tavalla järjestetty kuin alueellisten ELY-keskusten yleishallinnollinen ohjaus. Maa- ja metsätalouden hallintotehtä-

vien osalta keskushallintotasoinen ohjaus on syytä olla ennen kaikkea maa- ja metsätalousministeriön vastuulla.

Hallintoa uudistettaessa on myös pyrittävä keventämään elinkeinonharjoittajien hallinnollista taakkaa. **Byrokratian purkaminen on oltava rakenteitten uudistamiseen verrattava tavoite.** Viranomaisten tehtäviä on vähennettävä ja normeja purettava. Luvanvaraisuuksia on muutettava ilmoitusvelvollisuudeksi ja valvontaa tehtävä enemmän riskiperusteiseksi. Julkisen talouden säästötavoite voinee toteutua vain, jos joistakin hallinnon nykyisistä tehtävistä jopa kokonaan luovutaan. MTK:n käsityksen mukaan aluehallintouudistus antaa hyvän mahdollisuuden vähentää byrokratiaa ja uudistuksen jatkovalmistelussa asiaan on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Maaseutuhallinnosta ja lomituksesta

Maatalous on voimakkaasti säännelty toimiala ja sen vuoksi ammattitaitoinen ja hyvin toimiva maaseutuhallinto on elinkeinonharjoittajille hyvin tärkeä. Maatalouden harjoittajien toiminnan turvaamiseksi maaseutuhallinnon toimipisteverkostoa ei voida nykyisestä karsia. Maa- ja metsätalous ovat useimpien maakuntien merkittävimmät toimialat. Niille on annettava suuri merkitys maakunnallisten itsehallintoalueiden palveluja järjestettäessä. Maaseutuhallinto on hoidettava siten, että alkutuotantoyrittäjät saavat tarvitsemansa hallinnon palvelut riittävän läheltä. **Maaseutuhallinto voidaan järjestää maakunnallisen itsehallintoalueen toimesta, mutta sitä ei pidä keskittää maakunnan keskuskaupunkiin vaan alueellista palveluverkostoa on vahvistettava hallinnon läheisyysperiaatteen mukaisesti. Alueellisesti kattava toimipisteverkosto on rakennettava nykyisten YT-alueitten pohjalta.**

Lomituspalvelut ovat keskeinen osa maatalousyrittäjien sosiaaliturvaa sekä tärkeä osa suomalaista ruokaketjua myös huoltovarmuuden kannalta. Merkittävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi **lomituksen järjestämistä tulisi säätää maakunnallisen itsehallintoviranomaisen lakisääteiseksi tehtäväksi.**

Biotalous

Biotalous muodostaa Suomen talouden selkärangan. Maa- ja metsätalous ovat biotalouden perusta, jonka varaan taloudellinen tulevaisuutemme rakentuu. Uudistettavan aluehallinnon on osaltaan tuettava Suomen kansallisen biotalousstrategian toimeenpanoa sekä yrittäjyyttä edistämällä alan toimijoiden hankkeita sekä vähentämällä alaan kohdistuvaa sääntelyä. Hidastavasta valvonnasta on siirryttävä enemmän nopeuttavaan edistämiseen. **Metsäkeskuksessa yhteinäisenä säilytettävän metsätalouden edistämistä ja tarkastustoiminta on saumattomasti kytkettävä osaksi itsehallintoalueiden toimintaa.**

Hallintotehtävien siirrot ja verotusoikeus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY) tehtävät voidaan siirtää maakunnallisten itsehallintoalueiden hoidettaviksi ja keskusvirastot lakkauttaa. Myös aluehallintovirastojen (AVI) tehtävät voidaan siirtää ja virastot lakkauttaa uudistuksen yhteydessä. Aluehallintovirastoille kuuluvat tehtävät voidaan pääosin hoitaa alueellisen itsehallinnon ja kuntien toimesta. Joitakin AVI:n tehtäviä voidaan myös siirtää keskushallinnon muiden virastojen tehtäviksi. Ne olisivat lähinnä sellaisia turvallisuuteen ja terveyteen liittyviä hallintotehtäviä, joitten hoitaminen ei edellytä erityistä paikallistuntemusta. MTK korostaa sitä, että elinkeinon valvontaan, maankäytön ohjaukseen ja valvontaan sekä ympäristön hoitamiseen liittyvä hallinto on syytä siirtää läheisyysperiaatteen mukaisesti kuntien ja maakunnallisten itsehallintoalueitten tehtäväksi. Valtakunnallista AVI:a ei keskusvirastojen rinnalle tarvita. MTK:n kannan mukaan aluehallintovirastot voidaan myöhemmin kokonaan lakkauttaa ja loputkin tehtävät siirtää joko keskushallinnolle, maakunnille tai kunnille. Myös ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvien tehtävien hoitaminen kuuluu luontevasti maakuntien itsehallintoalueille.

Rakennus- ja ympäristölupien myöntämistä ei ole syytä siirtää kunnilta maakunnallisille itsehallintoalueille. Sellaiset tehtäväsiirrot olisivat läheisyysperiaatteen vastaisia. MTK:n käsi-

tyksen mukaan vaikuttavuudeltaan merkittävimmät luvat on syytä käsitellä itsehallintoalueilla ja kaikki muut luvat kunnissa.

MTK:n käsityksen mukaan itsehallintoalueille on annettava verotusoikeus, mutta samalla on pidettävä huolta siitä, että kokonaisveroaste ei tämän muutoksen vuoksi nouse. Kansalaisten tasa-arvon osaltaan takaava verotulojen tasausjärjestelmä on säilytettävä.

Yhteenveto:

Pyydettyä lausunto ilmoitamme, että **MTK pitää hallituksen päätöstä uudistaa aluehallinto maakuntien pohjalta toimiviksi itsehallintoalueiksi oikeana ratkaisuna.** Kulttuurinen, sosiaalinen ja taloudellinen yhtenäisyys ilmenee selvästi maakunnittain, joten maakunta on hyvä lähtökohta myös hallinnon kehittämisessä. Jokaisessa maakunnassa on oltava itsenäinen ja riittävän vahva itsehallinto, joka ponnistaa maakunnan omista lähtökohdista. Hallinnon rakenne ja toimivaltasäännökset on oltava kaikille maakunnille samat, mutta hallinnon käytännöllisessä järjestämistavassa voi olla eroja maakuntien välillä.

Valvontatehtävien ohella maakunnille on annettava tosiasiallinen mahdollisuus toimia myös vahvoina alueensa elinkeinojen edistäjinä. Tämä koskee erityisesti alkutuotannon toimialoja kansallisen biotalousstrategian toimeenpanemiseksi. Muistutamme myös siitä, että julkisia hankintoja tekevät hankintayksiköt on organisoitava siten, että ne toiminnallaan aktiivisesti tukevat oman alueensa elinkeinoja ja työpaikkojen säilymistä.

ELYt ja AVIt voidaan lakkauttaa ja niiden tehtävät siirtää pääosin kuntien ja maakuntien tasolla tehtäväksi. **Maaseutuhallinto on hoidettava maakuntien itsehallinnon puitteissa toimipisteverkoston alueellinen kattavuus varmistaen ja läheisyysperiaatetta kunnioittaen.**

Hallinnon toiminnan kansanvaltaisuus toteutuu parhaiten, kun virkamiesten työtä tukee maakunnallisilla suorilla vaaleilla valittu luottamusmiesshallinto. **Maakuntavaltuuston ja –hallituksen lisäksi tarvitaan kuhunkin maakuntaan riittävä määrä toimialakohtaisia ja päätöksentekoon osallistuvia lautakuntia takaamaan itsehallintoalueen kansanvaltainen toiminta ja päätösten hyväksyttävyyys.**

MAA- JA METSÄTALOUSTUOTTAJAIN KESKUSLIITTO MTK RY

Juha Marttila
johtokunnan puheenjohtaja

Jaakko Halkilahti
johtokunnan jäsen

Tämä lausunto lähetään sähköpostina seuraavalla jakelulla:

kirjaamo@stm.fi; tuomas.poysti@stm.fi; pekka.jarvinen@stm.fi; valtiovarainministerio@vm.fi; teemu.eriksson@vm.fi;